

2. **BRONA** (30) *sb f*

brona (29), **brana** (1) *BibRadz*.

brón- (4), bron- (3) *Mącz* (4 : 3); bran-; *końcowe a jasne*.

sg *N* bróna (12). ◇ *G* bróny (1). ◇ *A* brónę (3). ◇ *I* bróną (5). ◇ *L* brónie (3). ◇ *pl G* brón (1).
◇ *A* bróny (2). ◇ *I* brónami (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

Narzędzie rolnicze zębate, ciągnięte przez konie, służące do spulchniania i oczyszczania roli oraz przykrywania ziemią zasianego ziarna; sarculum BartBydg, Murm, Mącz; occa Mącz, Calep, Cn; crates dentata Mącz, Cn; erpica BartBydg; tabula Mącz; rastrum Calep; colum, crates viminea, irpax, sirpax, urpax vel hurpices Cn (30) : Murm 150; BartBydg 51b, 136b; MiechGlab 77; Albo go [koniał] w brónę wprzęgą RejWiz 57v; Liro, Włóczę nákriwam fiemię bróną Mącz 195c; Sarculo, Włóczę/ brónami rolą z perzu wyczyściam. Mącz 368c, 76b, 368c; CzechRozm 235v; Rastrum – Motyka, zębata: item brona: item grabie. Calep 895b, 720b; [Kmieć ma mieć] Do roley pług/ rádło/ iármzo/ brónę. GostGosp 30, 80, 106; WujNT 22.

Zwoty: »spleść się jako brona«: Sámá lię łobą wieźie gawieź oná/ Splotźy lię iáko więc ná polu bróná. *KlonFlis* E2v.

»w bronie chodzić«: ten [koń] niech w bronie chodzi. *RejWiz* 57v.

»broną, z bronami włoczyć, powlec« [szyk zmienny] (6): *BartBydg* 51b; *Leop Iob* 39/10; Postremo semine iacto crate dentata vel tabula operiunt. Ná oštátek bróną włoczą rofiawźy pierwey nafienie. *Mącz* 195c; Pectinare segetem, Nafienie máluczko podrosłe poorác/ álbo bróną powlic *Mącz* 285d, 258a [2 r.].

W przén (2) : Otom ią ćiebie vczynił iáko woz/ á iáko bránę nową zębiáftą/ thy będziefz łamał gory/ a obrociźz ie w drobne fkiby/ a pagorki w proch pokruźyźz. *BibRadz Is* 41/15.

Zwrot: »bronami uwlec«: nigdy mu lię ná niey [roli] lepiey nie vrodzi/ áź ią thymi bronami vwlecze/ rofterki á niezgodámi łwiáthá tego *RejPos* 333v.

a. *Uprawianie roli bróną, bronowanie* (4) : rolą dobrze ípráwić [...] [gnoj] wywieść/ y świeżo go worác: á bróná Pan roley/ bo ná bronie wźyftko naleźy *GostGosp* 160; Item/ rola ná náśienie. Item/ bróná y siew. *GostGosp* 164, 164.

Synonim: włoka.